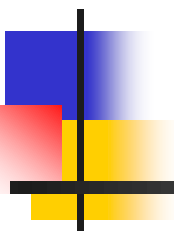

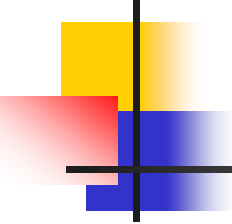
Prevence škodlivého užívání návykových látek a léčba závislosti

Předatestační kurz
Lékařská fakulta Univerzity
Karlovy
Hradec Králové

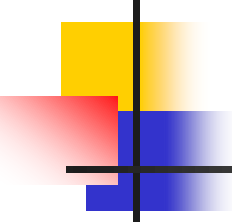
1. Užívání návykových látek v ČR: historie, statistika, diagnostika

Historie

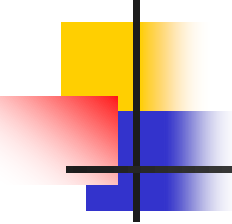
- 5000 pnl – Sumeři opium
- 3500 pnl pivovar - papyrus v Egyptě
- 3000 pnl čaj v Číně
- 1000 nl Čína opium
- 1493 Kolumbus přivezl tabák
- 1500 již návod na léčbu opilství
- 1525 Paracelsus laudanum
- 17.st. v Rusku se trestá za tabák
- 1785 nadměrné pití jako choroba v USA
- 1789 první protialk.hnutí v Connecticutu
- 1792 první prohibice proti opiu v Číně
- 1800 Napoleon přinesl do Evropy hašiš, marihuanu
- 1853 inj. stříkačka
- 19. stor. podávání kokainu vojákům proti únavě
- 1898 v Německu heroin
- 1903 vyměněn kokain za kofein v Coca Cole
- 1906 Zákon o čistých potravinách
- 1920-33 prohibice v USA
- 1938 LSD (Hoffman)
- 1955 léčba závislosti na psychiatrii

Historie

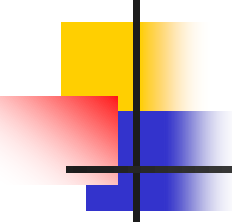
Od 60.let 20.stol. Amerika a Evropa:

- zneužívání návyk. látek ve skupinách
- i jedinci bez sociálních nejistot, s dostatkem hmot. prostředků
- zpočátku alkohol a „měkké“ drogy
- kombinace náv. látek k potencování účinku
- snížení věkové hranice konzumentů

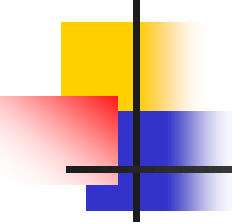
Historie ČR

- Od 60.let somatissexuálně vyspělá, ale emocionálně a sociálně nezralá mládež
- Psychoakt.látky – experimentování, protest, únik, později uspokojení své závislosti
- Uzavřené skupiny uživatelů – PERVITIN - efektivní výroba = velké množství závislých
- 90.léta dostupné drogy ze zahraničí

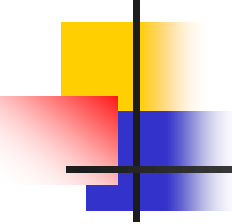
Současnost ČR

- Nejčastější nadměrné/rizikové užívání/závislost = alkohol
- Z ilegálních drog kouření THC
- V léčbě z ilegálních drog nejčastěji kombinace pervitin+ THC
- Opioidy na poklesu

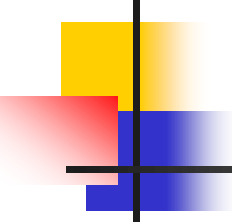
„Nové závislosti“

- Internet (PC, mob. tel.)
 - trávení času
 - hraní her
 - vsázení
 - nákupy

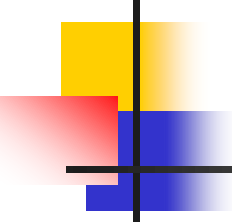
Statistické údaje - ALKOHOL

- 10-16 l čistého alkoholu na obyv. (vč.dětí)
- 1/2 spotřeby pivo
- 1/3 spotřeby lihoviny
- 22% M a 7% Ž – riziková konzumace alkoholu
- 75% M a 22% Ž udává nadměrnou konzumaci (6 a více nápojů)
- V ČR vysoká míra konzumace do 16 let: 21% mladých více než 3x za poslední měsíc pilo 5 a více sklenic alk.nápoje při jedné příležitosti – tendence nárůstu v čase

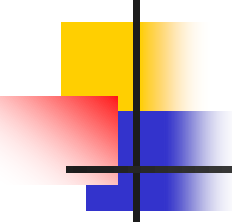
Statistické údaje - ALKOHOL

- Propojení s užíváním neleg.látek: čím dříve mají mladí lidé zkušenost s návyk.látkou včetně alkoholu, tím výrazně větší je riziko rozvoje závislosti na jiných náv.látkách.
- Vysoká tolerance české společnosti k pití mladých lidí – alkohol podávaný z rukou dospělých (rodiče, provozovatelé) – více než 2/3 dětí pily alkohol před 13 rokem věku
- ČR opakovaně na prvních místech v užívání alkoholu nezletilými

Statistické údaje - TABÁK

- Ročně zemře v ČR v důsledku onemocnění spojených s užíváním tabákových výrobků 18 tis. lidí
- Zdraví škodlivá je i expozice nepřímému tabákovému kouři
- Směs kouře obsahuje 4000 chem.láték, z nich většina je nebezpečná zdraví
- Prevalence kouření 28-32%, také nezanedbatelná část dětí a mládeže (1/2 13letých a $\frac{3}{4}$ 15letých má zkušenost, 18% 15letých je pravid.kuřáky)
- 46% dětí udává expozici tab.kouři v uzavř.prostorách

Statistické údaje – ILEGÁLNÍ DROGY

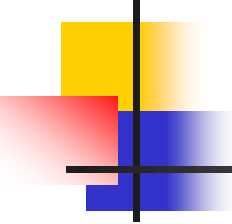
Rozsah užívání v ČR dlouhodobě stabilní

Nejčastěji užívané v obecné populaci - konopné látky (23-34%), extáze (4-10%), halucinog. houby (4-9%), LSD (2-6%)

Pervitin 34 tis. (nárůst), opiáty 8 tis.(pokles)

Injekčních uživatelů 39 tis.

Ročně se spotřebuje 18,2 tuny kanabisu a 4,2 tuny metamfetaminu

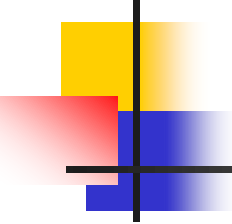

Statistické údaje

V ČR je evidováno:

Kolem 5,5 tis. ambulantních pacientů s
dg. F 11-F 19 (M:Ž 2:1)

5,5 tis. v psych.lůžkových zařízeních

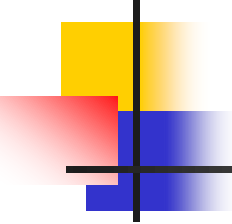

Subjektivní účinky NL

Úleva, euforie, odstranění bolesti a nepříjemných tlaků, sblížení s jinými, usnadňuje komunikaci, rozpouští sexuální zábrany...

- Princip **OPOJENÍ** – pak se člověk vrací ke svým možnostem a schopnostem
- Princip **SLASTI** – hledá v psychoaktivní l. nahrazení chybějících vlastních možností a schopností

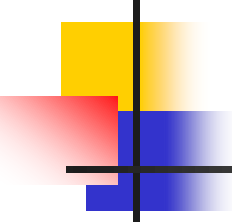
Základní faktory vzniku závislosti

- Osobnostní struktura
- Prostředí a toleranční postoje společnosti
- Droga a její dostupnost
- Podnět – startér

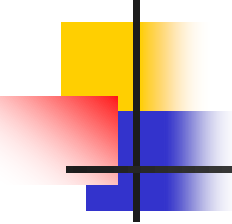
Průběhové mechanismy:

- Vznik a opakování situací s dosažením uspokojení pomocí návykové látky
- Nepřítomnost jiných dostupných alternativ

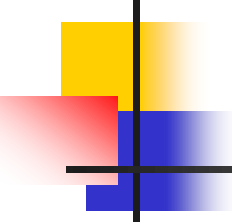
Potenciál závislosti

- Alkohol zůstává tradiční a nejrozšířenější drogou – vstupní droga
- alkohol: 10 % uživatelů má při systematickém užívání problémy
- heroin 100%
- jiné drogy 60-80%

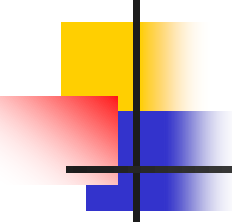
Definice závislosti

- Primární chronické onemocnění mozkových center odměny, motivace, paměti a dalších souvisejících funkcí, které vede k patol. chování (úsilí dosáhnout odměny či úlevy)
- Nutková potřeba NL
- Fyzická nebo psychická potřeba NL s nárůstem tolerance
- Stav abnormální závislosti na určitém návyku

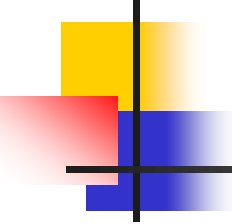
Definice závislosti

- Přetrvávající kompulzivní návyk na nějaké chování, aktivitu nebo látku ovlivňující stav nálady. Závislost na NL anebo procesech (hráčství, utrácení, shopping, jídlo, sex)
- Kompulzivní nekontrolovatelný návyk na NL, úkonu nebo činnosti s intenzitou způsobující závažné duševní, emoční, fyziologické reakce.

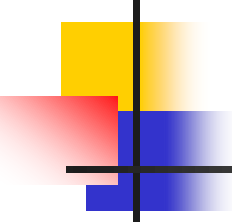
Definice závislosti

- Nadměrné zaujetí NL a její kompulzivní užívání navzdory opakovaným nežádoucím účinkům, pojí se se ztrátou kontroly, cravingem, syndromem z odnětí a zvýšenou tolerancí
- Neurobehaviorální sy.s genetickými a environmentálními vlivy, který vede k psychickému návyku pro účinek na psychiku člověka

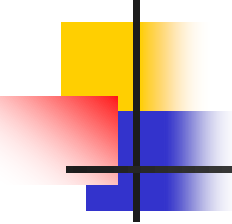
Definice závislosti

- Pravidelné či chronické intoxikace s nutkavou potřebou užití NL, nedaří se přestat ani korigovat, opatřuje si NL jakýmkoli způsobem. Užívání NL opanuje život na úkor všech jiných činností a povinností. Užívání má dopad na celou společnost. Progreduje.
- Pokračuje nehledě na škodlivé následky

Způsoby užívání návykových látek

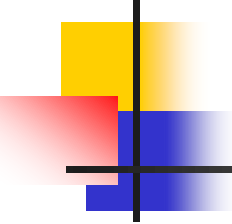
- **Akutní intoxikace**
- **Škodlivé užívání** – poškozuje tělesné nebo duš. zdraví
- **Abúzus** – širší pojem, maladaptivní užívání způsobující interpers., právní, pracovní, rodinné ... problémy
- **Syndrom závislosti**

Akutní intoxikace

Užití návykové látky v dávce, která překračuje individuální toleranci

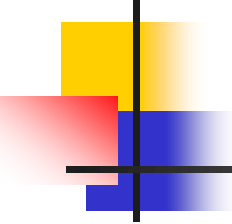
- Do medicínské péče se dostávají po úrazech, sebevražedném jednání
- Pokud nevyžadují akutní ošetření nebo nejsou bezprostředně ohroženy vitální funkce **PATRÍ NA ZÁCHYTNOU STANICI**

Syndrom závislosti

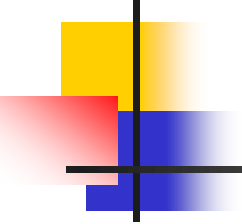
Přítomny 3 z následujících 6:

- Silná touha užívat látku - bažení
- Potíže v kontrole užívání látky (začátek, ukončení, množství látky)
- Tělesné odvykací příznaky
- Rozvoj tolerance látky
- Postupné zanedbávání jiných zájmů a aktivit
- Pokračování v užívání přes jasný průkaz škodlivých důsledků

Psychická závislost

- víkendovému uživateli připadají všední dny bez drogy obyčejné, šedivé a nudné
- přemýšlí o tom, že si znova dá, kde, s kým a kdy už konečně
- většina potěšení, radosti a zábavy je spojena s drogou
- hodnotu věcí často přepočítává na dávky drogy

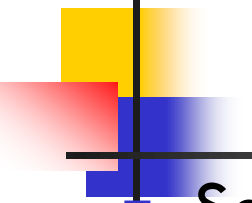
Je závislost nemocí ?

- ANO – má zdravotní následky v přímém důsledku užívání návykových látek

Biologická dimenze závislosti

- Iniciálně vede užívání NL k abnormálnímu chemismu v mozku (dopamin, serotonin, noradrenalin) s libými pocity
- **Dochází k změnám v regulaci na receptorové úrovni**
- Při dlouhodobém užívání negativní afektivní a kognitivní stavy po přerušení přísunu drogy
- Užívání NL tyto nepříjemné stavy na jedné straně způsobuje, na druhé straně zmírňuje
- Uživatel si pamatuje jen vysoce posilující pozitivní pocity spojené s uvolněním a zvýšením neurotransmiterů v průběhu užití

Biologická dimenze závislosti

- Souvislost s touhou jedince po příjemných pocitech navozených dopaminem
- Mezulimbická dopaminová dráha – hraje zásadní roli ve vzniku motivace, emocí, v systému odměny
- Způsobuje vznik příjemných pocitů v reakci na různé události či aktivity, nebo vlivem požití drog (kupř. kokainu)

